

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Γ΄ Λυκείου

Τίτλος:

«Ο ρεαλισμός στη μεταπολεμική πεζογραφία»

Συγγραφή: ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΟΥΚΗΣ

Εφαρμογή: ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΟΥΚΗΣ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Θεσσαλονίκη 2013

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνια 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Ο ρεαλισμός στη μεταπολεμική πεζογραφία

Εφαρμογή σεναρίου

Νικόλαος Κούκης

Δημιουργία σεναρίου

Νικόλαος Κούκης

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική λογοτεχνία

Τάξη

Γ΄ Λυκείου

Σχολική μονάδα

2^ο Γενικό Λύκειο Κηφισιάς

Χρονολογία

Από 10-10-2013 έως 29-10-2013.

Διδακτική/θεματική ενότητα

—

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

Τέσσερις (4) διδακτικές ώρες

Χώρος

Ι. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής.

Π. Εικονικός χώρος: αρχικά Forum (<http://realismos.forumgreek.com/>) και στη συνέχεια, λόγω δυσκολίας των μαθητών να εργαστούν στο διαδικτυακό αυτό περιβάλλον, δημιουργία ομάδας/μαθήματος στη διαδικτυακή πλατφόρμα [Edmodo](#)¹.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Ο εκπαιδευτικός πληρούσε και τις δυο προϋποθέσεις εφαρμογής που έθετε το συνταγμένο σενάριο, δηλαδή ήταν εξοικειωμένος και με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο εργασίας των μαθητών και με τη χρήση εργαλείων Web2.0, όπως η δημιουργία και διαχείριση Forum ή η εξ ανάγκης δημιουργία και διαχείριση ομάδας/μαθήματος στη διαδικτυακή πλατφόρμα Edmodo.

Οι μαθητές και οι μαθήτριες² από την άλλη πλευρά, είχαν προηγούμενη εμπειρία στην υλοποίηση ομαδικών εργασιών και εξοικείωσή με Web2.0 εφαρμογές, καθώς κατά τη διάρκεια του προηγούμενου σχολικού έτους είχαν λάβει μέρος στην εφαρμογή αντίστοιχου σεναρίου.

Τέλος, η εργασία των μαθητών στο εργαστήριο πληροφορικής του σχολείου διασφαλίστηκε χωρίς κανένα πρόβλημα.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Νικόλαος Κούκης, Ο ρεαλισμός στη μεταπολεμική πεζογραφία, Νεοελληνική Λογοτεχνία Γ΄ Λυκείου, 2013.

Το σενάριο αντλεί

—

¹ Τα Φύλλα εργασίας, η πορεία εφαρμογής και όλες οι αναρτήσεις των μαθητών βρίσκονται στον χώρο της ομάδας/ενότητας του Edmodo, που δημιουργήθηκε για τις ανάγκες εφαρμογής του συγκεκριμένου σεναρίου. Βλ. ενδεικτική φωτογραφία από την οθόνη Η/Υ του εργαστηρίου πληροφορικής (IMGP5357) στον Φάκελο Τεκμηρίων.

² Στο εξής το αρσενικό γραμματικό γένος (π.χ. οι μαθητές) περιλαμβάνει και το θηλυκό για λόγους οικονομίας και αποφυγής επαναλήψεων.

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε κατά τη διάρκεια του πρώτου τετραμήνου της σχολικής χρονιάς 2013-2014 στο πλαίσιο του μαθήματος των Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας (ΚΝΛ) της Γ΄ Λυκείου. Η εφαρμογή πραγματοποιήθηκε στην αρχή της σχολικής χρονιάς, καθώς πρόκειται για εισαγωγικό σενάριο με θέμα τον ρεαλισμό, γνωστικό αντικείμενο τόσο της Γ΄, όσο και της Β΄ Λυκείου. Για την υλοποίηση της εφαρμογής χρησιμοποιήθηκαν συγκεκριμένα θεωρητικά κείμενα και δύο πεζά λογοτεχνικά έργα, ένα από το σχολικό εγχειρίδιο των Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας της Β΄ Λυκείου και ένα από το αντίστοιχο εγχειρίδιο της Γ΄.

Μέσω του σεναρίου επιδιώχθηκε οι μαθητές να αποκτήσουν τη δεξιότητα να εντοπίζουν τα χαρακτηριστικά του ρεαλισμού σε πεζά λογοτεχνικά κείμενα. Επειδή οι μαθητές είχαν διδαχθεί τον ρεαλισμό και τον νατουραλισμό κατά τη διδασκαλία των ηθογραφικών μυθιστορημάτων και διηγημάτων στα Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας της προηγούμενης τάξης, η προγενέστερη αυτή γνώση χρησιμοποιήθηκε ως αφετηρία στην πορεία εφαρμογής του σεναρίου.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Κατά την εφαρμογή επιδιώχθηκε να μην υπάρξει καθόλου ή, αν ήταν απαραίτητο, να υπάρξει ελάχιστη παρέκκλιση από τους στόχους του συνταγμένου σεναρίου. Έτσι, σημείο αναφοράς της εφαρμογής υπήρξε η επιδίωξη να έλθουν οι μαθητές εκ νέου σε επαφή με στοιχεία του ρεαλισμού που μελέτησαν κατά τη Β΄ Λυκείου. Αφού έγινε αυτή η πρώτη “υπενθύμιση” με ενεργό συμμετοχή των μαθητών, πραγματοποιήθηκε η μελέτη θεωρητικών κειμένων περί των χαρακτηριστικών του ρεαλισμού στη μεταπολεμική πεζογραφία. Ακολούθησε η εξάσκηση των μαθητών στον εντοπισμό των χαρακτηριστικών του ρεαλισμού σε πεζό λογοτεχνικό κείμενο αυτής της

περιόδου. Η εργασία σε ομάδες και με τη συνδρομή των ΤΠΕ υπήρξε ο βασικός άξονας στον οποίο κινήθηκε η παρούσα εφαρμογή.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Με την εφαρμογή του σεναρίου επιδιώχθηκε οι μαθητές:

- να γνωρίσουν, με αφετηρία και σημείο αναφοράς το λογοτεχνικό κείμενο, τα θέματα που προβληματίζουν και ταλάνιζαν τους πολίτες της κατοχικής και μεταπολεμικής Ελλάδας.

Γνώσεις για τη λογοτεχνία

Επιδιώχθηκε οι μαθητές:

- να γνωρίσουν τα χαρακτηριστικά του ρεαλισμού της μεταπολεμικής πεζογραφίας,
- να αντιληφθούν τη σχέση που έχει το λογοτεχνικό έργο με τη συγκεκριμένη κοινωνία και εποχή κατά την οποία δημιουργείται.

Γραμματισμοί

Επιδιώχθηκε οι μαθητές:

- να αποκτήσουν τη δεξιότητα να εντοπίζουν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του ρεαλισμού σε κείμενα της μεταπολεμικής πεζογραφίας,
- να αποκτήσουν τη δεξιότητα της συμμετοχής σε ένα Forum. (Η δεξιότητα αυτή στην πορεία εφαρμογής του σεναρίου μεταβλήθηκε σε δεξιότητα συμμετοχής στη διαδικτυακή εκπαιδευτική πλατφόρμα Edmodo)

Διδακτικές πρακτικές

Προκειμένου οι μαθητές να κινητοποιηθούν, ώστε να καθορίσουν σε έναν βαθμό την πορεία αυτομάθησής τους μέσα από την αλληλεπίδρασή τους στις ομάδες εργασίας τους, ο εκπαιδευτικός από τη μια συντόνισε τη συζήτηση με τις ομάδες εργασίας των μαθητών και από την άλλη προσπάθησε να εμπλέξει όλα τα μέλη των ομάδων στις

δραστηριότητες, αποφεύγοντας τον καθοδηγητικό και κατευθυντικό ρόλο που συχνά επιλέγουν οι εκπαιδευτικοί.

Στην αρχή της εφαρμογής ο εκπαιδευτικός χρησιμοποίησε μια τεχνική από την εκπαίδευση ενηλίκων, την τεχνική της «επίδειξης/παρουσίασης», για να παρουσιάσει στους μαθητές τον τρόπο χρήσης του ψηφιακού περιβάλλοντος του Forum. Η αδυναμία των μαθητών να εξοικειωθούν με το συγκεκριμένο ψηφιακό εργαλείο και η άρνησή τους στη συνέχεια να το χρησιμοποιήσουν συνέβαλε στην υιοθέτηση ενός πιο φιλικού ψηφιακού περιβάλλοντος/πλατφόρμας, του Edmodo. Και με την επιλογή αυτή οι μαθητές απέκτησαν τελικά τη δεξιότητα να ενεργούν ως μέλη μιας εκπαιδευτικής διαδικτυακής πλατφόρμας ανταλλαγής απόψεων, σχολίασαν τις απόψεις των συμμαθητών τους και έλαβαν ανατροφοδότηση από τον σχολιασμό των άλλων στις εργασίες που εκπόνησαν.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Το γεγονός ότι λογοτεχνικά κείμενα με στοιχεία ρεαλιστικής γραφής φιλοξενούνται στα σχολικά εγχειρίδια τόσο της Β΄ όσο και της Γ΄ Λυκείου ώθησε τον διδάσκοντα του μαθήματος των ΚΝΑ να δώσει έμφαση στην κατάκτηση από τους μαθητές της δεξιότητας να εντοπίζουν τα χαρακτηριστικά του ρεαλισμού σε πεζά κείμενα της νεοελληνικής λογοτεχνίας.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Ανάμεσα στις δεξιότητες των μαθητών της Γ΄ Λυκείου για τη μελέτη των κειμένων της μεταπολεμικής πεζογραφίας είναι και η δεξιότητα εντοπισμού των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων του ρεαλισμού. Η πεζογραφία, ως υποσύνολο της ενότητας της μεταπολεμικής και σύγχρονης λογοτεχνίας στο σχολικό εγχειρίδιο των ΚΝΑ της εν λόγω τάξης, περιλαμβάνει πολλά προτεινόμενα προς μελέτη κείμενα. Επομένως, η εφαρμογή του σεναρίου συνέβαλε σημαντικά στην απόκτηση της θεωρητικής κατάρτισης των μαθητών, όσον αφορά στα χαρακτηριστικά γνωρίσματα

του ρεαλισμού, ώστε να γίνεται ευκολότερη η ανίχνευση στην πράξη των χαρακτηριστικών αυτών εντός ενός πεζού κειμένου.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Για την υλοποίηση του συγκεκριμένου σεναρίου επιλέχθηκε αρχικά η δημιουργία και χρήση του Forum, εργαλείου Web2.0 το οποίο με τη δομή και τον τρόπο λειτουργίας του επιτρέπει και ευνοεί στην πράξη τη συνεργασία των μαθητών. Για τους λόγους που προαναφέρθηκαν, η επιλογή αυτή εγκαταλείφθηκε και το σενάριο εφαρμόστηκε με τη συνδρομή του διαδικτυακού περιβάλλοντος Edmodo, το οποίο έχει αντίστοιχα με το Forum χαρακτηριστικά. Οι μαθητές, επομένως, συνεργάστηκαν μέσω της πλατφόρμας αυτής για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων, αντάλλαξαν απόψεις και έλαβαν ανατροφοδότηση μέσω του διαδικτυακού αυτού περιβάλλοντος.

Σημαντική, ως προς την αξιοποίηση των ΤΠΕ, υπήρξε, επίσης, η επιλογή υπερσυνδέσεων που οδήγησαν τους μαθητές στην πλατφόρμα του Ψηφιακού Σχολείου και μάλιστα στα Διαδραστικά Σχολικά Βιβλία. Ο συγκεκριμένος ιστότοπος βοηθά τους μαθητές να δουν μέσα από μια διαφορετική οπτική γωνία το «σχολικό εγχειρίδιο», καθώς συγκρίνουν, εκούσια ή ακούσια, τη συμβατική του μορφή με τη νέα ψηφιακή μορφή του, στην οποία τα χαρακτηριστικά διάδρασης δίνουν τη δυνατότητα στους μαθητές να επιλέγουν μόνοι τους τη διαδρομή της μαθησιακής τους πορείας.

Κείμενα

Δογοτεχνικά κείμενα σχολικών εγχειριδίων

ΚΝΑ Β' Λυκείου:

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, «[Πατέρα στο σπίτι](#)»

ΚΝΑ Γ' Λυκείου:

Αλέξανδρος Κοτζιάς, «[Πολιορκία](#)»

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό:

Μη λογοτεχνικά κείμενα

«Μεταπολεμική και σύγχρονη λογοτεχνία», *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ΄ Λυκείου*

Ιστοσελίδες [με θερμό σύνδεσμο]

Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα: *Λεξικό της κοινής νεοελληνικής* (λήμμα «ρεαλισμός»).

Πολιτιστικός Θησαυρός της Ελληνικής Γλώσσας: Μεταπολεμική και Σύγχρονη Λογοτεχνία (1945-2000).

Διαδικτυακή εφαρμογή δημιουργίας εννοιολογικών χαρτών: <https://bubbl.us>

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

1^η διδακτική ώρα–εργαστήριο πληροφορικής

Η εφαρμογή του σεναρίου άρχισε στις 10/10/2013 στο εργαστήριο πληροφορικής του σχολείου. Οι μαθητές χωρίστηκαν σε έξι (6) ομάδες, όπως προβλεπόταν στο συνταγμένο σενάριο, και κάθισαν ανά ομάδα στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές.

Αμέσως μετά την τακτοποίηση των ομάδων, ο εκπαιδευτικός ρώτησε τους μαθητές αν είχαν υπόψη τους το διαδικτυακό περιβάλλον του Forum και αν στο παρελθόν τους είχε δοθεί η ευκαιρία να εγγραφούν ως μέλη σε κάποιο Forum. Ελάχιστοι ήταν οι μαθητές που γνώριζαν τον τρόπο λειτουργίας του και η εμπλοκή τους οφειλόταν στην ενασχόλησή τους με διαδικτυακά παιχνίδια. Ο εκπαιδευτικός, θεωρώντας πως αυτό θα τους έκανε να δείξουν ενδιαφέρον για ένα τόσο διαδεδομένο Web 2.0 εργαλείο, έκανε –με τη συνδρομή του video projector– επίδειξη του Forum (<http://realismos.forumgreek.com/>), που είχε δημιουργήσει για τις ανάγκες της παρούσας εφαρμογής.

Στη συνέχεια, ένας μαθητής από κάθε ομάδα προσπάθησε με τη χρήση του προσωπικού του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail) να κάνει εγγραφή στο συγκεκριμένο Forum και μόνο ένας το κατόρθωσε. Άρχισαν τα παράπονα και οι αντιδράσεις για την επιλογή του Forum ως πλατφόρμας συνεργασίας και ανάρτησης

εργασιών και κάποιοι πρότειναν την επιστροφή στην “ασφάλεια” της γνώριμης από τις προηγούμενες σχολικές χρονιές ψηφιακής τάξης (Moodle). Η περιήγηση του εγγεγραμμένου στο Forum μαθητή τον οδήγησε σε σχόλια που συμφωνούσαν με αυτά των υπολοίπων, επομένως, πολύ πρώιμα κρίθηκε σκόπιμη η αλλαγή πλατφόρμας συνεργασίας των μαθητών, ώστε να μη χαθεί χρόνος στην προσπάθεια να πεισθούν για την αποτελεσματικότητα της συγκεκριμένης επιλογής (Forum). Έτσι, αποφασίστηκε από κοινού με τους μαθητές να δημιουργηθεί μια ενότητα εντός του μαθήματος των ΚΝΛ στην υπάρχουσα ψηφιακή τάξη και να συνεχιστεί εκεί η εφαρμογή.

Μετά τη σύντομη αυτή διαδικασία, ο εκπαιδευτικός ξεκίνησε συζήτηση με θέμα τον ρεαλισμό. Ρώτησε τους μαθητές αν είχαν υπόψη τους αυτό το λογοτεχνικό ρεύμα και αμέσως κάποιοι μαθητές αναφέρθηκαν σε κείμενα της προηγούμενης σχολικής χρονιάς. Ζητήθηκε από τους μαθητές να θυμηθούν ένα συγκεκριμένο κείμενο από την προηγούμενη χρονιά και με αυτό ως σημείο αναφοράς να ανιχνεύσουν/θυμηθούν χαρακτηριστικά γνωρίσματα του ρεαλισμού. Για να διευκολυνθεί η πορεία των μαθητών προς τη γνώση, ο εκπαιδευτικός σημείωσε τα στοιχεία που οι μαθητές σταδιακά επεσήμαναν στον πίνακα του εργαστηρίου πληροφορικής.³

Αφού καταγράφηκαν τα στοιχεία αυτά, οι μαθητές κλήθηκαν να μελετήσουν σε ομάδες το υλικό που ήταν αναρτημένο στο Forum κρατώντας σημειώσεις στον ηλεκτρονικό υπολογιστή σε αρχείο προγράμματος επεξεργασίας κειμένου. Σημειώτεον ότι οι αναρτημένοι στο συγκεκριμένο Forum υπερσύνδεσμοι ήταν (και είναι) ορατοί σε όλους, ακόμη κι αν δεν είναι μέλη του, επομένως, όλες οι ομάδες χρησιμοποίησαν το περιβάλλον του Forum κατά την πρώτη αυτή ώρα.

Μετά τη μελέτη και βάσει των αναρτημένων στο Forum οδηγιών, οι μαθητές εισήλθαν ως ομάδα στη διαδικτυακή εφαρμογή <https://bubbl.us> και τοποθετώντας στο

³ Βλ. IMGP5346 στον Φάκελο Τεκμηρίων.

πλαίσιο αφετηρίας τη λέξη «ρεαλισμός» δημιούργησαν εννοιολογικούς χάρτες με βάση τα θεωρητικά κείμενα που είχαν μελετήσει. Κάποιες ομάδες στηρίχτηκαν αποκλειστικά στα κείμενα και επέλεξαν την πρακτική της «αντιγραφής» και «επικόλλησης», ενώ κάποιες άλλες προσπάθησαν να συνθέσουν περισσότερο επιμελημένα κείμενα. Μετά την ολοκλήρωση της σύνθεσης των εννοιολογικών χαρτών, οι ομάδες έκαναν εξαγωγή τους (εντολή «export») ως εικόνα και τους αποθήκευσαν στον ηλεκτρονικό υπολογιστή⁴, ώστε να τους αναρτήσουν στην ψηφιακή τάξη κατά την επόμενη συνάντηση.

Στο τέλος της πρώτης ώρας, ο εκπαιδευτικός ζήτησε από τους μαθητές να ξαναδιαβάσουν το διήγημα του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη «[Πατέρα στο σπίτι](#)», για να θυμηθούν λεπτομέρειές του και να εντοπίσουν στοιχεία ρεαλισμού σε αυτό. Για όσους μαθητές δεν είχαν στην κατοχή τους το σχολικό εγχειρίδιο των ΚΝΛ της προηγούμενης τάξης, δόθηκε η δυνατότητα να το βρουν στο διαδίκτυο, μέσα από τον υπερσύνδεσμο που είχε ήδη αναρτηθεί στον χώρο του Forum. Επίσης, ζητήθηκε από τους μαθητές να κρατήσουν σημειώσεις, τις οποίες θα έφερναν στην ομάδα, για να διευκολυνθεί η συμμετοχή στη συζήτηση που θα γινόταν στο πλαίσιο της επόμενης διδακτικής ώρας.

Ο εκπαιδευτικός, μετά το πέρας της πρώτης συνάντησης, δημιούργησε μια ενότητα εντός του μαθήματος των ΚΝΛ στην ψηφιακή τάξη του σχολείου και μετέφερε εκεί το απαραίτητο για την εφαρμογή του σεναρίου υλικό. Ωστόσο, την παραμονή της δεύτερης συνάντησης με το συγκεκριμένο τμήμα, σε έναν έλεγχο που έκανε, διαπίστωσε πως δεν ήταν δυνατή η πρόσβαση στο Moodle του σχολείου, λόγω δυσλειτουργίας του Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου. Επειδή, λοιπόν, δεν ήταν βέβαιο ότι την επόμενη μέρα θα λειτουργούσε το Moodle, ο εκπαιδευτικός δημιούργησε μια ομάδα με όλο το υλικό εφαρμογής του σεναρίου στο περιβάλλον της διαδικτυακής πλατφόρμας Edmodo. Αυτό έγινε δεκτό με χαρά από τους μαθητές, γιατί

⁴ Βλ. ενδεικτικό εννοιολογικό χάρτη map_realismos_omada_1, στον Φάκελο Τεκμηρίων.

συμπαθούσαν πολύ το περιβάλλον της πλατφόρμας αυτής και δεν τους δημιουργούσε κανένα άγχος ο τρόπος χρήσης του, καθώς είχαν αρκετή πείρα από τις προηγούμενες τάξεις. Επίσης, με την επιλογή αυτή, όλα τα μέλη των ομάδων και όχι μόνο ένας μαθητής από κάθε ομάδα μπορούσαν να έχουν πρόσβαση στο σύνολο του αναρτημένου υλικού.

2^η διδακτική ώρα–αίθουσα διδασκαλίας

Η εφαρμογή του σεναρίου συνεχίστηκε στις 15/10/2013 στην αίθουσα διδασκαλίας του συγκεκριμένου τμήματος. Οι μαθητές είχαν μόνο το βιβλίο τους και ένα τετράδιο, ενώ ο εκπαιδευτικός έδειξε με το video projector στον πίνακα της τάξης τους εννοιολογικούς χάρτες που είχαν δημιουργήσει οι ομάδες για τον ρεαλισμό. Ταυτόχρονα, πρόβαλε τη φωτογραφία του πίνακα των χαρακτηριστικών του ρεαλισμού στην ηθογραφία, όπως αυτά είχαν καταγραφεί από τη συζήτηση με τους μαθητές, κατά τη διάρκεια της προηγούμενης ώρας. Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός ζήτησε από τους μαθητές να συγκρίνουν τα χαρακτηριστικά του ρεαλισμού στην ηθογραφία με τα χαρακτηριστικά του ρεαλισμού στη μεταπολεμική πεζογραφία, με βάση τους εννοιολογικούς χάρτες που κατασκεύασαν, και να εντοπίσουν κοινά σημεία ή/και διαφορές.

Μετά τη συζήτηση για τα χαρακτηριστικά του ρεαλισμού στην ηθογραφία και τη σχέση τους με τα χαρακτηριστικά του ρεαλισμού στη μεταπολεμική πεζογραφία, ο εκπαιδευτικός –με τη βοήθεια του video projector– έδειξε στους μαθητές τους υπερσυνδέσμους που βρίσκονται στη σελίδα του [συγκεκριμένου λογοτεχνικού αποσπάσματος](#) στο «Ψηφιακό Σχολείο/Διαδραστικά Σχολικά Βιβλία», στην ενότητα «Βιβλίο Μαθητή (Εμπλουτισμένο)». Οι υπερσύνδεσμοι αυτοί κατευθύνουν στη σελίδα του ΠΟΘΕΓ, στην οποία περιλαμβάνεται ένα κριτικό κείμενο (του [Κώστα Στεργιόπουλου, «Ο Αλέξανδρος Κοτζιάς και η “Πολιορκία”](#)»), και σε ένα παράλληλο κείμενο του Δ. Χατζή. Επιπλέον, παρουσίασε στους μαθητές έναν ακόμη υπερσύνδεσμο από τη σελίδα της Εισαγωγής στο Ψηφιακό Σχολείο, που κατευθύνει σε ένα αφιέρωμα από τις «Επτά Ημέρες» της *Καθημερινής* στην εποχή του

λογοτεχνικού έργου. Τέλος, ξαναέδειξε στους μαθητές τον υπερσύνδεσμο στο κάτω μέρος των σελίδων του Ψηφιακού Σχολείου, που οδηγεί στο [Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#) της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα, και τους πρόετρεψε να ανατρέχουν σε αυτό, όταν έχουν άγνωστες λέξεις.

Ακολούθησε η ανάγνωση από τον εκπαιδευτικό του αποσπάσματος από το μυθιστόρημα του Αλέξανδρου Κοτζιά *Η πολιορκία*, που βρίσκεται στο σχολικό εγχειρίδιο, και δόθηκε χρόνος στις ομάδες για να εντοπίσουν κάποια χαρακτηριστικά γνωρίσματα του ρεαλισμού στο απόσπασμα. Για να γίνει πιο συγκεκριμένη η αναζήτηση αυτή, ο εκπαιδευτικός ζήτησε από τους μαθητές να συγκρίνουν το κείμενο του Κοτζιά με το διήγημα του Αλ. Παπαδιαμάντη «Πατέρα στο σπίτι» και να εντοπίσουν τις ομοιότητες/διαφορές στα δυο κείμενα ως προς τον ρεαλισμό. Έπειτα, τους πρότεινε να ανατρέξουν στα αρχικά συμπεράσματα, που ήδη προβάλλονταν στον πίνακα με τον video projector, για να δουν αν αυτά επιβεβαιώνονται και σε ποιο βαθμό. Πρέπει να αναφερθεί ότι ο εκπαιδευτικός επέμεινε να κρατούν σημειώσεις οι μαθητές, για να τις καταθέσουν κατά την επόμενη διδακτική ώρα στο Edmodo με τη μορφή συζήτησης.

3^η διδακτική ώρα–εργαστήριο πληροφορικής

Στις 22/10/2013 πραγματοποιήθηκε η τρίτη διδακτική ώρα, κατά την οποία οι μαθητές βρίσκονταν στο εργαστήριο πληροφορικής του σχολείου. Με σημείο αναφοράς τις σημειώσεις που κράτησαν κατά τη διάρκεια της προηγούμενης διδακτικής ώρας, άρχισαν έναν διάλογο σε επίπεδο ομάδων, εντός του διαδικτυακού περιβάλλοντος Edmodo, με θέμα τη σύγκριση του ηθογραφικού διηγήματος του Αλ. Παπαδιαμάντη με το απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Κοτζιά, ως προς τα χαρακτηριστικά του ρεαλισμού. Για μια ακόμη φορά ο εκπαιδευτικός ανέφερε ότι οι

αναρτήσεις των μαθητών έπρεπε να είναι γραμμένες με τρόπο τεκμηριωμένο. Οι αναρτήσεις που έγιναν ήταν από επιμελημένες έως τυπικές.⁵

Τέλος, προτάθηκε στους μαθητές να συνεχίσουν τον διαδικτυακό τους διάλογο και ασύγχρονα, μέχρι την επόμενη συνάντηση. Αυτό ήταν εφικτό, καθώς όλοι οι μαθητές είχαν λογαριασμό στη συγκεκριμένη πλατφόρμα και η συμμετοχή στη δημόσια συζήτηση θα μπορούσε να είναι ατομική.

4^η διδακτική ώρα–αίθουσα διδασκαλίας

Η τελευταία συνάντηση με τους μαθητές στο πλαίσιο της παρούσας εφαρμογής πραγματοποιήθηκε στις 29/10/2013. Οι μαθητές ήλθαν στην αίθουσα διδασκαλίας και κάθισαν στα θρανία ανά ομάδα, χωρίς ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Ο εκπαιδευτικός, με τη βοήθεια του video projector, παρουσίασε στην ολομέλεια της τάξης τη συζήτηση που διεξήχθη κατά την προηγούμενη διδακτική ώρα, εντός της πλατφόρμας Edmodo. Δυστυχώς, κανείς από τους μαθητές δεν πρόσθεσε κάποια ανάρτηση κατά την εβδομάδα που μεσολάβησε ανάμεσα στην τρίτη και την τέταρτη συνάντηση. Να σημειωθεί, ακόμη, ότι σε έλεγχο που έκανε ο εκπαιδευτικός, αποδείχτηκε ότι κάποιοι μαθητές δεν μπήκαν καν στον κόπο να εισέλθουν με τους κωδικούς τους στην πλατφόρμα και να εγγραφούν στη συγκεκριμένη ομάδα, για να δουν το αναρτημένο υλικό και αρκεστήκαν στην τυπική συμμετοχή/παρουσία(!) τους στην ομάδα.

Κατά τη διάρκεια αυτής της ώρας, έγινε συζήτηση για να καταγραφούν/ανιχνευθούν οι απόψεις των μαθητών για τη δραστηριότητα στην οποία πήραν μέρος, στο πλαίσιο της συγκεκριμένης εφαρμογής. Πιο συγκεκριμένα, ο εκπαιδευτικός ζήτησε από τους μαθητές να θυμηθούν τις συζητήσεις που έγιναν μεταξύ τους για τον ρεαλισμό κατά τη διάρκεια της πρώτης και δεύτερης διδακτικής ώρας και να κάνουν μια σύγκριση αυτών των συζητήσεων με τη συζήτηση που πραγματοποιήθηκε διαδικτυακά κατά τη διάρκεια της τρίτης διδακτικής ώρας, μέσω της πλατφόρμας του Edmodo.

⁵ Βλ. ενδεικτικές αναρτήσεις στο Edmodo στα screenshots: 1. [realismos_Patera_spiti](#), 2. [realismos_Poliorkia](#) και 3. [realismos_Patera_spiti_kai_Poliorkia](#) στον Φάκελο Τεκμηρίων.

Οι μαθητές, όπως είχαν κάνει και κατά την προηγούμενη σχολική χρονιά, διατύπωσαν θετικές απόψεις υπέρ της διδασκαλίας της λογοτεχνίας με τη συνδρομή των ΤΠΕ και δήλωσαν πως τους άρεσε ο διαδικτυακός διάλογος, ωστόσο, επισήμαναν ότι η τελευταία αυτή εφαρμογή δεν τους ενθουσίασε, γιατί έπρεπε να διαβάσουν αρκετά θεωρητικά στοιχεία και στη συνέχεια, με βάση αυτά, να ολοκληρώσουν τις ασκήσεις τους. Επίσης, κάποιοι υποστήριξαν πως τέτοιου είδους δραστηριότητες είναι χρήσιμες περισσότερο στους υποψήφιους της θεωρητικής κατεύθυνσης και όχι σε όλους. Τέλος, υπήρξε και μια μαθήτρια της θεωρητικής κατεύθυνσης με δηλωμένη εξ αρχής την άρνηση στη χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών, η οποία υποστήριξε πως της φάνηκε πιο εποικοδομητική η ζωντανή συζήτηση στην τάξη και πως την προτιμά από τον διαδικτυακό διάλογο.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Για την εφαρμογή του σεναρίου δε δημιουργήθηκε Φύλλο εργασίας για τους μαθητές. Αντίθετα, όπως προβλεπόταν και στο συνταγμένο σενάριο, υιοθετήθηκε η ιδέα του πλάνου για τον εκπαιδευτικό.

ΠΛΑΝΟ ΣΕΝΑΡΙΟΥ (ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ)

1^η διδακτική ώρα, εργαστήριο πληροφορικής

- Συζήτηση με τους μαθητές για το Forum και τα εργαλεία Web2.0.
- Συζήτηση για τον ρεαλισμό με αφορμή κείμενο/α που έχουν διδαχτεί οι μαθητές κατά τη διάρκεια της προηγούμενης χρονιάς (ρεαλισμός στην ηθογραφία).
- Οι μαθητές επισκέπτονται το Forum «Ο ρεαλισμός στη μεταπολεμική πεζογραφία» (<http://realismos.forumgreek.com/>), εισέρχονται στην κατηγορία “Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του ρεαλισμού” και στη συνέχεια στη θεματική ενότητα “Καταγραφή των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων του ρεαλισμού στη μεταπολεμική πεζογραφία”. Ακολουθούν τις οδηγίες που δίνονται εκεί.
- Δημιουργία εννοιολογικού χάρτη από τους μαθητές (ρεαλισμός στη μεταπολεμική πεζογραφία).
- Ανάθεση μελέτης ενός διδαγμένου ηθογραφικού κειμένου της περασμένης χρονιάς.

2^η διδακτική ώρα, αίθουσα διδασκαλίας

- Σύγκριση ρεαλισμού στην ηθογραφία με ρεαλισμό στη μεταπολεμική πεζογραφία.
- Περιήγηση στο Ψηφιακό Σχολείο, σύνδεση λογοτεχνικού έργου με την εποχή του.
- Ανάγνωση του αποσπάσματος από το μυθιστόρημα του Αλέξανδρου Κοτζιά *Πολιορκία*.
- Εντοπισμός από τους μαθητές στοιχείων ρεαλισμού στο απόσπασμα.
- Συζήτηση (σύγκριση) για τα στοιχεία ρεαλισμού στα συγκεκριμένα αποσπάσματα.

3^η διδακτική ώρα, εργαστήριο πληροφορικής

- Δημόσια συζήτηση των μαθητών (ομάδων) στο Forum Edmodo για τα στοιχεία ρεαλισμού που ανά ομάδα εντόπισαν στα κείμενα.
- Ενθάρρυνση των μαθητών για συνέχιση της δημόσιας συζήτησης και ασύγχρονα από το σπίτι τους.

4^η διδακτική ώρα, αίθουσα διδασκαλίας

- Συζήτηση στην ολομέλεια για την εμπειρία της συμμετοχής στη δημόσια συζήτηση (Forum) Edmodo. Ανάδειξη συναισθημάτων, εντυπώσεων, στάσεων των μαθητών. Αναστοχασμός επί της διαδικασίας.
- Σύγκριση των συζητήσεων δια ζώσης και της συζήτησης που διεξήχθη διαδικτυακά, ανάδειξη σκέψεων των μαθητών.

Z. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Η πορεία εφαρμογής του σεναρίου, καθώς και η αδυναμία/άρνηση των μαθητών να χρησιμοποιήσουν το περιβάλλον του Forum ανέδειξαν κάποιες άλλες εκδοχές για μελλοντική εφαρμογή του σεναρίου. Καταρχάς, η αντικατάσταση του Forum με μια πλατφόρμα Moodle ή Edmodo δεν αλλάζει άρδην τη φιλοσοφία του σεναρίου, οπότε η επιλογή έγκειται αποκλειστικά στην εξοικείωση και τη συμπάθεια του εκπαιδευτικού και των μαθητών προς το κάθε περιβάλλον Web2.0. Η αναγκαστική επιλογή του Edmodo, ωστόσο, για τις ανάγκες της συγκεκριμένης εφαρμογής ανέδειξε ένα σημαντικό προσόν της συγκεκριμένης διαδικτυακής εφαρμογής, τη φιλικότητα χρήσης προς τους μαθητές. Επομένως, με βάση τα συμπεράσματα της παρούσας εφαρμογής, η πλατφόρμα του Edmodo θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί εξ αρχής για το συγκεκριμένο σενάριο.

H. ΚΡΙΤΙΚΗ

Η συγκεκριμένη εφαρμογή σεναρίου πραγματοποιήθηκε χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα. Το μόνο ανυπέρβλητο εμπόδιο ήταν η δυσλειτουργία του Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η χρήση της ψηφιακής τάξης (Moodle) του σχολείου, που θα αντικαθιστούσε την αρχική επιλογή του Forum, γεγονός που επέβαλε τη δημιουργία ομάδας σε περιβάλλον Edmodo.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

—